

РІШЕННЯ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ
ДФ 36.053.057 ПРО ПРИСУДЖЕННЯ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 36.053.057 Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії **Терещенку Роману Анатолійовичу** з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» зі спеціальності 032 «Історія та археологія».

Терещенко Роман Анатолійович, громадянин України. Народився 13 листопада 1992 року в м. Яворів Яворівського району Львівської області.

2015 р. – юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. Здобув кваліфікацію «магістр, правознавство».

З 2023 р. – по теперішній час працює розробником програмного забезпечення в ТОВ «КВОД ФАЙНЕНШЛ ЮКРЕЙН».

У вересні 2022 року зарахований на денну форму навчання до аспірантури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (галузь знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальність 032 «Історія та археологія»).

Основні результати дисертації Терещенка Романа Анатолійовича представлено в 8 друкованих наукових працях, серед яких п'ять статей у наукових фахових виданнях України, три – у матеріалах конференцій.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. **Свйонтик О., Терещенко Р.** Діяльність Українського інституту національної пам'яті щодо збереження пам'яті про сучасну російсько-українську війну у 2014–2021 роках. *Новітня доба* / гол. ред. Михайло

Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2024. Вип. 12. С. 18–32. DOI: <https://doi.org/10.33402/nd.2024-12-18-32> (авторська участь – 0,5).

2. **Карпенко О., Свйонтик О., Терещенко Р.** Інформаційна складова національної безпеки України в умовах сучасної російсько-української війни: історіографічний огляд. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 10(28). С. 1027–1040. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-10\(28\)-1027-1040](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-10(28)-1027-1040) (авторська участь – 0,3).

3. **Терещенко Р.** Державна політика пам'яті в Україні: президентський фактор, історичні виклики та еволюція до 2022 року. *Axis Europae*. 2025. № 7. С. 180–198. DOI: <https://doi.org/10.69550/3041-1467.7.333199>.

4. **Терещенко Р.** Характеристика нормативно-правового забезпечення політики пам'яті в Україні у 2014–2022. *Axis Europae*. 2025. № 8. С. 153–170. DOI: <https://doi.org/10.69550/3041-1467.8.348622>.

5. **Терещенко Р.** Меморіалізація російсько-української війни у 2014–2022 рр.: взаємодія державних та низових ініціатив. *Zaporizhzhia Historical Review*. Запоріжжя, 2025. Том 11. № 63. С. 155–163. DOI: <https://doi.org/10.26661/zhv-2025-11-63-17>.

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. **Ніколаєв С., Терещенко Р.** Діяльність Українського інституту національної пам'яті щодо збереження пам'яті про сучасну російсько-українську війну у 2022 р. У: *Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки. Том I* / [Ред.: В. Ільницький, М. Галів]. Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 34–37.

2. **Терещенко Р.** Політика історичної пам'яті у вищій освіті України: приклади тенденцій та змін в період російсько-української війни 2014–2022. У: *Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки. Том III* / [Ред.: В. Ільницький, М.

Галів]. Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 144–146.

3. **Терещенко Р.** Інституційні засади формування пам'яті про російсько-українську війну 2014–2022 років. У: *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XIX* / [Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв, 2025. С. 90–92.

У дискусії взяли участь усі члени разової спеціалізованої вченої ради:

Ільницький Василь Іванович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Без зауважень.

Каліщук Оксана Миколаївна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії Волинського національного університету імені Лесі Українки. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

– Визнаючи вичерпність представленої джерельної бази, потребує уточнення та конкретизації характеристика шкільних підручників як історичного (історіографічного) джерела: короткі ремарки на с. 40–41 без зазначення авторів використаних підручників і без окреслення особливостей їх залучення як джерела видаються недостатніми (хоча детальний аналіз підручників присутній у третьому розділі).

– Недостатньою (у межах одного речення) є характеристика реакції політикуму Республіки Польща на Закон № 314-VIII «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX ст.», хоча цей сюжет добре ілюстрував би використання «війн пам'яті» в умовах гібридної війни; так само поза увагою залишилася ситуація довкола пам'ятника Катерині II в Одесі в цьому ж контексті. Ширшого розкриття потребує

проблема реабілітації та реінтеграції ветеранів у зв'язку з реалізацією політики пам'яті.

– Робота виграла б, якби окремі твердження підкріплювалися конкретними прикладами: зокрема, згадуючи методичні матеріали Українського інституту національної пам'яті (с. 102), автор не наводить конкретних позицій.

– Потребує пояснення принцип підбору прикладів, що ілюструють явища політики пам'яті: приміром, у сюжеті про комеморацію Героїв Небесної Сотні не згадано пам'ятник у Луцьку на могилі Василя Мойсея, відкритий 23 серпня 2015 р.

– Дослідження виграло б від наведення статистики присвоєння звання Героя України (нагородження орденом «Золота Зірка») за роками, що дало б змогу простежити динаміку процесу та зміну статусу нагороди з початком повномасштабного вторгнення.

– Дискусійним є твердження, що в інших пострадянських країнах декомунізація часто залишалася на рівні символічних жестів, тоді як в Україні вона набула характеру комплексної, законодавчо закріпленої державної політики (с. 116): щонайменше досвід країн Балтії цієї тези не підтверджує.

Турченко Галина Федорівна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри давньої і нової історії України та методики навчання історії Запорізького національного університету. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

– Дисертаційне дослідження виграло б, якби у підрозділі 3.3 автор не обмежився аналізом лише чотирьох підручників з історії України, а залучив також програму МОН з історії для 11 класу (2017 р.), курс «Україна і світ» та відповідні їм підручники (зокрема О. Гісема й О. Мартинюка, П. Полянського, М. Мудрого й О. Аркуші та ін.), що розширило б джерельну базу аналізу.

– Шкільні підручники (включно з підручниками зі всесвітньої історії та курсу «Україна і світ»), навчальні програми та методичні матеріали доцільно було б представити окремою групою джерел, а не об'єднувати їх в одну групу з діловодними матеріалами установ.

– Наявна неузгодженість у класифікації джерельної бази: на с. 42 виокремлено чотири основні групи джерел, тоді як на с. 40–41 — сім груп; пояснення різних підходів до групування джерел у роботі бракує.

– Робота значно виграла б, якби у першому розділі було проаналізовано історичні та публіцистичні праці авторів РФ, у яких викладено основні наративи країни-агресора щодо війни («спецоперація», «київська хунта» тощо), а також сучасні російські шкільні підручники, — це дало б змогу виявити й спростувати міфологеми російської пропаганди та порівняти механізми трансляції офіційної пам'яті в українських і російських підручниках; окремо відзначено наявність у тексті помилок і технічних похибок.

Галів Микола Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Зауваження, висловлені у відгуку рецензента:

– Дискусійною видається структура дисертації. Зокрема, підрозділ 1.3 «Чинники, механізми та етапи формування політики пам'яті в Україні» тематично виходить за межі історіографічно-теоретичного блоку першого розділу й міг би бути інтегрований до другого розділу, присвяченого організаційно-правовим засадам формування політики пам'яті. Крім того, окремі структурні підрозділи, пов'язані з матеріально-культурними аспектами увічнення пам'яті, виховними заходами та формуванням історико-меморіального наративу, частково дублюють один одного за змістом і могли б бути концептуально узагальнені у ширші тематичні блоки.

– У дисертації подекуди наявні змістові повтори, насамперед у характеристиці діяльності державних інституцій та окремих комеморативних практик. Зокрема, роль Українського інституту національної пам'яті, Міністерства у справах ветеранів та процеси декомунізації неодноразово висвітлюються у різних розділах із повторенням близьких за змістом тез і прикладів, що дещо ускладнює сприйняття тексту.

– Попри значний рівень теоретико-методологічного опрацювання проблеми, дисертація могла б виграти від ширшого залучення новітніх підходів сучасних memory studies та trauma studies. Зокрема, більш ґрунтовного врахування потребували б концепції «багатоспрямованої пам'яті» (multidirectional memory) Майкла Ротберга, «агоністичної пам'яті» (agonistic memory) Анни Ченто Булл та теоретичні підходи до дослідження постпам'яті Маріанни Гірш.

– У роботі використано значний понятійний апарат, однак окремі категорії – зокрема «мнемонічна безпека», «героїзація», «меморіалізація» та «історико-меморіальний наратив» – потребували б чіткішого концептуального розмежування. Подекуди ці поняття вживаються як взаємозамінні або без достатнього уточнення їх функціонального значення.

Тельвак Віталій Васильович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Зауваження, висловлені у відгуку рецензента:

– Не зовсім вдалим видається авторське обмеження хронологічних рамок дисертаційної праці лише першим етапом російської агресії. Сам дисертант слушно вказує на потребу контекстуального аналізу актуалізованих проблем політики історичної пам'яті й у роботі простежує її трансформацію протягом усього періоду державної незалежності, тож доцільнішим було б дворівневе конструювання хронологічних рамок дослідження.

– У вступній частині зайвим виглядає доволі розлогий сюжет про методологію наукового дослідження. Цій проблемі, подібно до інших кваліфікаційних праць, традиційно відведено належну увагу в першому розділі дисертації, тож таке дублювання опису інструментарію недоречне.

– При окресленні особистого внеску здобувача слід було вказати авторську частку в спільних публікаціях, які наведені у списку апробаційних статей.

– Відзначаючи коректність історіографічного огляду західних студій пам'яті, констатуємо, що з поля зору автора випали важливі тексти Б. Стора щодо мнемонічних проблем у Франції стосовно суперечливої колоніальної алжирської спадщини та Ж. Бертран про ідентичнісний конфлікт навколо проблем окупації північного Кіпру.

– В українській історіографії варто було привернути увагу до численних студій учасників проекту «Протидія історичній політиці країни-агресора РФ у процесі деокупації українських територій», насамперед його керівника В. Масненка. З поля зору здобувача випала також чимала за обсягом історіографія українського підручникотворення; певним дисонансом до аналізу спеціальних праць є згадка в історіографічному огляді вузівського підручника Н. Яковенко «Вступ до історії».

– Значно меншою докладністю позначено огляд джерел дисертаційного дослідження. Причина цього – не пояснене автором самообмеження українським сегментом текстів. За такого селективного підходу поза увагою дисертанта залишилося широке коло контекстуальних (зокрема нормативно-правові акти багатьох міжнародних інституцій та профільних органів влади іноземних держав) і рецептивних (насамперед, позаукраїнська публіцистика) текстів.

– У розлогодному описі теоретичних моделей пам'яті бракує згадки про теорію політики пам'яті Я. Кубіка та М. Бернхарда, яка дозволяє окреслити різні типи мнемонічних діячів та режимів пам'яті й довела свої евристичні переваги на українському матеріалі.

– Наявність підрозділу 1.3 «Чинники, механізми та етапи формування політики пам'яті в Україні» вимагає спеціального авторського обґрунтування, позаяк його зміст виходить за окреслені в роботі хронологічні й проблемно-тематичні межі, а обговорювана в ньому проблематика має чималу за обсягом літературу.

– Авторський аналіз значною мірою сфокусований на правових аспектах трансформації політики пам'яті, натомість з огляду на задекларований історіографічний характер роботи варто було б змістити дослідницький фокус і відтворити, насамперед, процеси обговорення представниками експертної спільноти й громадськими активістами численних аспектів правового оформлення й практичного втілення політики пам'яті. Виразно бракує системного звернення до проблеми рецепції політики пам'яті в українському і західному експертних середовищах.

– При аналізі громадських ініціатив зі створення нового національного пантеону героїв варто було б звернутися до дедалі популярніших практик переосмислення життя та діяльності культових постатей української історії й культури (зокрема Т. Шевченка, Лесі Українки, М. Грушевського) і вдалих спроб актуалізації їхньої творчої спадщини з огляду на сьогоденні виклики для українського народу.

– В авторському зверненні до інституційного виміру політики пам'яті вочевидь бракує спеціальної уваги до ролі Церкви і духовенства. Особливо вдячною така увага буде стосовно Української греко-католицької церкви та Православної церкви України.

– Ще одна перспектива інституційного плану полягає у зверненні спеціальної уваги до результатів експертної діяльності численних науково-дослідних колективів, які протягом останнього десятиліття за рахунок державних чи західних грантів інтенсивно опрацьовують меморіальну тематику й пропонують перспективні напрацювання для оптимізації державної політики пам'яті.

– Підсумовуючи аналіз освітніх та просвітницьких практик, дисертант помилково говорить про їхнє значення для формування того, що М. Гірш називає «постпам'яттю». У її теоретичній моделі «постпам'ять» атестується пам'яттю другого покоління, яке не має безпосереднього досвіду пережитих подій; натомість українці всіх вікових категорій безпосередньо занурені в буденність війни.

Результати відкритого голосування:

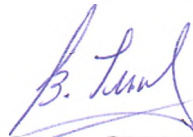
«За» – 5 членів ради;

«Проти» – немає;

«Утрималися» – немає.

На основі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Терещенку Роману Анатолійовичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» зі спеціальності 032 «Історія та археологія».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ

*Підпис голови ради проф. Василя Ільницького
засвідчую.*

Проректор з науково-педагогічної роботи

